

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อาเซียนศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง
อาเซียนและสมรรถนะของผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
กรณีศึกษาโรงเรียนชายแดนอาเซียนของประเทศไทย

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT OF ASEAN STUDIES USING
THE ASEAN CURRICULUM SOURCEBOOK AND LEVELS OF STUDENT
COMPETENCY IN 21st CENTURY SKILLS: CASE STUDY
IN BUFFER SCHOOLS OF THAILAND

Received: April 3, 2018

Revised: June 26, 2018

Accepted: July 3, 2018

เกตุชพรรณ คำพุด^{1*}
Kedchapan Kamput^{1*}

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok, 10200, Thailand

Corresponding Author, Email: kkamput@tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้อธิบายผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อาเซียนศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียน และสมรรถนะของผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาโรงเรียนชายแดนอาเซียน (Buffer School) จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 400 คน จากโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง อันได้แก่ โรงเรียนพนมดงรักวิทยา โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม และโรงเรียนเบตง วีระราษฎร์ประสาน ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีผลการวิจัย ดังนี้ 1) ระดับความรู้ความเข้าใจตามสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษาใน 7 สาระการเรียนรู้ ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมากในสัดส่วนสูงที่สุดนั้น คือ สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา 2) ผลการศึกษาตามระดับขั้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติใน 7 สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอาเซียนศึกษา พบว่าระดับการสืบค้นข้อมูลความรู้ด้วยตนเองนั้นมี

สัดส่วนสูงสุด ในทั้ง 7 สารการเรียนรู้ 3) วิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ นั้น พบว่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด (ร้อยละ 10.6) 4) ระดับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรอาเซียนศึกษานั้นพบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองโลกมีระดับการพัฒนาทักษะมากที่สุด (ร้อยละ 12.77) โดยสรุปแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อาเซียนศึกษานั้นว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเชิงพื้นที่ (area-based curriculum) เพื่อการบูรณาการท้องถิ่นนิยมสู่ภูมิภาคนิยม โดยอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อมโนภาพความเป็นเพื่อนบ้านจากรากร่วมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันจะเสริมสร้างความภราดรภาพแห่งประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: หลักสูตรแกนกลางอาเซียน โรงเรียนชายแดนอาเซียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

Abstract

This research paper assesses the learning achievement ASEAN studies following the ASEAN curriculum sourcebook and levels of student competency in 21st century skills. The studies were conducted in Buffer Schools of Thailand involving 400 upper secondary students in Phanom Dong Rak Wittaya School, Suanphung Wittaya School Wangnua Wittaya School and Betong Wiratprasan School. The project is a mixed methods research study. It has been found that; 1) Levels of understanding in ASEAN studies curriculum which was highly rated in 7 learning areas; civil duties and moral education. 2) The results of the stages of active learning in ASEAN studies curriculum; self-directed information retrieval at the highest level in 7 learning areas. 3) In terms of instruction methods for active learning; independent study skill at the highest level (10.6%). 4) Levels of student competency in 21st century skills has highest modified priority needs index (12.77%). As a result, the instruction methods tend to be area-based curriculum, which is considered an integral element in localism to regionalism. Multicultural education for imagine neighborhood within collective roots of history and culture to enhancing fraternity of ASEAN community.

Keywords: ASEAN Curriculum Sourcebook, Buffer School, Learning Achievement

บทนำ

สืบเนื่องจากการประชุมคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ครั้งที่ 2 (The Second ASEAN Socio-Cultural Community Council) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 นั้นได้นำมาสู่ปฏิญญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน (Cha-am Hua Hin Declaration on Strengthening Cooperation on Education to Achieve ASEAN Caring and Sharing Community) เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืนซึ่งได้กำหนดให้สาขาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อันนำมาสู่แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในส่วน การจัดการการศึกษาที่มีคุณภาพและในส่วนของหลักสูตรอาเซียนศึกษาของโรงเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน (Department of ASEAN Affairs, 2016, pp. 1-2) และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เริ่มต้นโรงเรียนนำร่องสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาซึ่งครอบคลุม 40 เขตพื้นที่การศึกษาทั่วทั้งประเทศ ภายใต้โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียน Sister school จำนวน 30 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และภาษาของ ประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 1 ภาษา พร้อมทั้งสาระความรู้เชิงพหุวัฒนธรรม 3) โรงเรียน Buffer School จำนวน 24 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่เน้นการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 1 ภาษา ซึ่งเป็นภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดที่ตั้งของโรงเรียน อันได้แก่ ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย พร้อมทั้งสาระความรู้เชิงพหุวัฒนธรรม เทคโนโลยี รวมถึงการมีศูนย์อาเซียนศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนและโรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่ 3) โรงเรียน ASEAN Focus School จำนวน 14 แห่ง รวมถึงโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายมากกว่า 500 แห่งที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพื่อเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (OBEC, 2011, pp. 1-2) ลำดับต่อมาได้จัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาภายใต้แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับมัธยมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2554 ที่เน้นความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคอาเซียน ภาษาในประเทศเพื่อนบ้านและพหุวัฒนธรรม ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการส่งเสริมความเข้าใจอันดีกับเพื่อนบ้านอาเซียน (OBEC, 2011, pp. 14-19)

สู่การขับเคลื่อนครั้งสำคัญของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และองค์กร เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (USAID) พร้อมด้วยคณะทำงานร่วมอาเซียนและสหรัฐอเมริกา (ASEAN-US technical assistance) เพื่อการสนับสนุนทางวิชาการด้านการพัฒนาแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ร่วมแห่งอาเซียนโดยผ่านการศึกษา โดยในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์ตะวันออกและตะวันออกศึกษา (The East-West Center: EWC) ได้รับมอบหมายให้พัฒนาหลักสูตรแกนกลางอาเซียน (ASEAN curriculum sourcebook) สำหรับใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ของประเทศสมาชิกอาเซียน ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีรากเหง้าร่วมกันที่จะส่งเสริมอัตลักษณ์

ร่วมแก่เยาวชนอาเซียน (ASEAN Secretariat, 2012, p. vii) และในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ระหว่างวันที่ 3 – 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ณ ประเทศอินโดนีเซีย นั้นได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะนำหลักสูตรแกนกลางอาเซียนไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของแต่ละประเทศ (OBEC, 2014A, p. 7) ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำหลักสูตรอาเซียนแกนกลางอาเซียนสู่การขับเคลื่อนการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อภูมิภาคอาเซียนในหลายๆ มิติความรู้ที่สำคัญในฐานะพลเมืองอาเซียน

สำหรับประเทศไทยมีบทบาทอย่างโดดเด่นต่อการสร้างความตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนให้กับสถานศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์ ประเทศไทย ได้เริ่มต้นจัดกิจกรรมการฝึกอบรมปฏิบัติการนานาชาติประชาคมอาเซียน ASEAN Youth Camp: Working Together for a Sustainable Future ในปีพ.ศ. 2556 และต่อเนื่องสู่กิจกรรมการพัฒนาการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนผ่านเวทีวิชาการ ASEAN Youth Forum (AYF): Moving toward High Quality Education ASEAN Beyond 2015 ในปี พ.ศ. 2558 เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนอาเซียนสู่พลเมืองโลกด้วยพื้นฐานหลักสูตรแกนกลางอาเซียน พร้อมกับการสร้างเครือข่ายนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย (TU-RAC, 2016, p. 198)

การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันจึงกลายเป็นโจทย์ที่ท้าทาย อันสอดคล้องกับระเบียบวาระการพัฒนาของโลก โดยปี พ.ศ. 2557 การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) นั้นได้ถูกผลักดันอย่างสำคัญภายหลังการประชุม UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development ณ เมืองนาโงย่า ประเทศญี่ปุ่น อันนำมาสู่ Aichi-Nagoya Declaration on Education for Sustainable Development ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติการสำหรับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศต่างๆ ได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา (UNESCO, 2014, pp. 1-14) และในปัจจุบันได้เชื่อมประสานสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ด้วยเป้าหมายที่ 4 การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และโดยเฉพาะเป้าหมายย่อย ข้อที่ 4.7 ที่ว่าด้วย “การสร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางเพศ การส่งเสริมสันติวัฒนธรรมและสันติวิธี การเป็นพลเมืองของโลก และเคารพคุณค่าในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2573” (ECOSOC, 2016, p. 20)

ด้วยภูมิความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมรากซึ่งเล็งเห็นว่าในพื้นที่ชายแดนนั้นมีนัยสำคัญต่อบริบทความรู้ดังกล่าว ด้วยว่าชีวิตผู้คนก่อเกี่ยวกันไว้ในหลายมิติและหลากหลายระดับ ตั้งแต่ความเชื่อและ

พิธีกรรมที่ร่วมสืบสานกันผ่านขนบประเพณีที่มีในท้องถิ่น ภาษาถิ่นที่ติดต่อสื่อสารกันของผู้คนบนเส้นทางสัญจรมานับตั้งแต่ยุคโบราณ จวบจนวิถีชีวิตผู้คนในบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนซึ่งล้วนแล้วแต่หนุนนำให้ผู้คนทั้ง 2 ฝ่ายแดนช่วยกันถักทอความสัมพันธ์ไว้เพื่อการอยู่ร่วมกัน อันนำมาสู่การศึกษาการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทั้งในเชิงสาระการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนของโรงเรียนชายแดนอาเซียน (Buffer School) ทั้ง 4 พื้นที่ชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อนำมาสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาที่ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการชายแดนศึกษา (borderland studies) ไปสู่มิติความรู้เชิงเพื่อนบ้านศึกษา (neighbor studies) อย่างซึ่งมีพันธกิจสัมพันธ์กับบริบทใหม่แห่งชุมชนชาวอาเซียน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่อาศัยเป้าหมายของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทชุมชนชายแดนที่ช่วยเสริมประสานร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ด้วยพหุวัฒนธรรมศึกษา (multicultural education) นั้นได้ขยายเขี่ยพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนในประเทศเพื่อนบ้านให้มาอยู่อย่างชิดใกล้กับพื้นที่การเรียนรู้ซึ่งได้ช่วยเชื่อมประสานความคิดท้องถิ่นนิยมสู่ภูมิภาคนิยม อันสำคัญต่อการสร้างจินตภาพเดียวกันในฐานะพลเมืองแห่งประชาคมอาเซียนที่มีอนาคตร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อาเซียนศึกษาภายใต้กรอบสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษา* และสมรรถนะของผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนชายแดนอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโดยการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (mixed methods research) อันประกอบด้วย 1) การศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) 2) การศึกษาวิจัยภาคสนาม (field study research) การศึกษาวิจัยครั้งนี้อาศัยวิธีคัดเลือกการวิจัยกรณีศึกษา (case study research) พร้อมกับมีเกณฑ์การเลือกตามประเภท (criterion sampling) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยจากโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) ในส่วนโรงเรียนชายแดนอาเซียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียนของปีการศึกษา 2559 รวมทั้งสิ้น 4,764 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

* หลักสูตรอาเซียนแกนกลางอาเซียน (The ASEAN Curriculum Sourcebook) จัดทำโดยสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ร่วมกับองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (USAID) ปี พ.ศ. 2557 และหลักสูตรอาเซียนศึกษาของโรงเรียนตามคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับมัธยมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2554 โรงเรียนชายแดนอาเซียน หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาภายใต้โครงการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ ประเทศลาว ประเทศเมียนมา ประเทศกัมพูชา และประเทศมาเลเซีย

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนชายแดนอาเซียน

ลำดับ ที่	ชื่อโรงเรียน	พื้นที่ตั้ง	จำนวนนักเรียน*			
			มัธยมศึกษา ปีที่ 4	มัธยมศึกษา ปีที่ 5	มัธยมศึกษา ปีที่ 6	รวม
1	โรงเรียนเวียงแก่นวิทยา	อำเภอเมืองเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	217	175	155	547
2	โรงเรียนบ้านแม่สลิตหลวง	อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	53	47	32	132
3	โรงเรียนสาธิตกิจประชา สรรค์ รักษามงคลเกษม	อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	13	23	23	59
4	โรงเรียนมุกดาวิทยานุกูล	อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร	231	182	163	576
5	โรงเรียนเบตง วีระราษฎร์ประสาน	อำเภอเบตง จังหวัดยะลา	216	206	222	644
6	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา	อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	122	101	95	318
7	โรงเรียนภูมิขจรวิทยวิทยา	อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ	85	83	72	240
8	โรงเรียนคลองน้ำใส วิทยาการ	อำเภออุ้มผาง จังหวัดสระแก้ว	65	79	64	208
9	โรงเรียนพนมดงรักวิทยา	อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์	84	131	132	347
10	โรงเรียนบึงกาฬ	อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	418	508	466	1,392
11	โรงเรียนเอื้อทิวทัศน์วิทยา	อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี	103	89	109	301

หมายเหตุ: * กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2559

โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดหน่วยพื้นที่วิจัยสำหรับการวิจัยกรณีศึกษา ทั้ง 4 แห่ง อันเป็นตัวแทนของโรงเรียนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ โรงเรียนพนมดงรักวิทยา โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม และโรงเรียนเบตง วีระราษฎร์ประสาน

ในส่วนขั้นตอนการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้นกำหนดเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนละ 100 กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) เพื่อให้ได้สัดส่วนของระดับชั้นมัธยมศึกษาละ 30-35 คน โดยที่ผู้วิจัยร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษา โดยเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบเลือก รายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบเติมคำตอบ (open-ended) โดยมีผู้ช่วยวิจัยจาก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล 2) แนวการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview guideline) ทั้งในส่วนของการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษา และสมรรถนะของผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ 3) การสนทนากลุ่ม (focus group) ทั้งในส่วนของผู้เรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้อาเซียนศึกษาของโรงเรียนชายแดนอาเซียน รวมถึงการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับกิจกรรมสัปดาห์อาเซียน โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนามภายในโรงเรียนแห่งละ 3 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (descriptive statistics) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับความถี่ค่าร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ (IBM SPSS Statistics) เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทั้งในเชิงสาระความรู้และทักษะการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการนำเสนอข้อมูลด้วยการอธิบายเนื้อหาความบรรยาย (content analysis) สำหรับการวิเคราะห์และอภิปรายการเรียนการสอนตามหลักสูตรอาเซียนศึกษาของโรงเรียนชายแดนอาเซียน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาลักษณะสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อาเซียนศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียน (ASEAN curriculum sourcebook) และสมรรถนะของผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (education for 21st century skills) กรณีศึกษาโรงเรียนชายแดนอาเซียนของประเทศไทยนั้นมีผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ในส่วนข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) จากโรงเรียนชายแดนอาเซียนทั้ง 4 แห่ง อันได้แก่ โรงเรียนพนมดงรักวิทยา โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม และโรงเรียนเบตง วีระราษฎร์ประสาน นั้นแบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 24.5 และเพศหญิงร้อยละ 75.5 และมีช่วงอายุระหว่าง อายุ 15 ปี ร้อยละ 18.3 อายุ 16 ปี ร้อยละ 41 อายุ 17 ปี ร้อยละ 29.8 และอายุ 18 ปี ร้อยละ 10.5 และมีระดับชั้นการศึกษาดังนี้ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 44.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 36.3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 19.5 โดยกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนได้ใช้ภาษาเพื่อนบ้านในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 65.9 โดยโรงเรียนพนมดงรักวิทยา ร้อยละ 85 โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา

ร้อยละ 43.9 โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม ร้อยละ 78.3 และโรงเรียนเบตง วีระราษฎร์ประสาน ร้อยละ 57 และในส่วนผลของการศึกษามีประเด็นที่สำคัญอันได้แก่ 1) ระดับความรู้ความเข้าใจตามสาระการเรียนรู้หลักสูตรอาเซียนศึกษา 2) ลำดับขั้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติตามสาระการเรียนรู้ 3) วิธีการเรียนการสอนกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษากับระดับความรู้ความเข้าใจ 4) ระดับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงร้อยละของระดับความรู้ความเข้าใจตามสาระการเรียนรู้หลักสูตรอาเซียนศึกษา

สาระการเรียนรู้	ระดับความรู้ความเข้าใจ				
	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก
1) ประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา					
1.1) อารยธรรมและประวัติศาสตร์	3.8	19.7	62.6	11.9	2.0
1.2) ลักษณะทางภูมิศาสตร์	3.5	22.8	53.0	18.8	2.0
1.3) ระบอบการเมืองการปกครอง	2.8	23.1	47.6	22.3	4.3
1.4) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	3.0	23.5	46.8	21.8	4.8
1.5) หลักสิทธิมนุษยชน	5.8	27.5	42.7	20.2	3.8
2) วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์					
2.1) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ	4.1	18.7	46.8	24.8	5.6
2.2) ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.3	24.0	44.9	23.7	3.0
2.3) ความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์	9.9	32.8	41.7	13.5	2.1
2.4) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	4.9	19.5	45.0	25.4	5.1
2.5) สิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญา	11.3	38.0	35.1	13.9	1.8
3) หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา					
3.1) หน้าที่พลเมืองอาเซียน	0.8	11.3	48.2	28.9	10.8
3.2) การปฏิบัติตามกฎหมาย	3.3	14.9	43.1	30.7	8.1
3.3) ความรับผิดชอบต่อสังคม	1.5	11.8	44.2	33.2	9.3
3.4) หลักความเสมอภาคและความยุติธรรม	3.6	20.4	42.3	28.3	5.4
3.5) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2.5	7.1	32.7	33.5	24.2
4) ภาษาและวรรณกรรม					
4.1) ภาษาเพื่อนบ้าน (ชายแดน)	16.7	23.2	32.2	18.3	9.6
4.2) ภาษาในภูมิภาคอาเซียน	7.4	31.6	46.2	11.2	3.6
4.3) งานวรรณกรรม	11.1	37.3	38.9	11.4	1.4

สาระการเรียนรู้	ระดับความรู้ความเข้าใจ				
	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก
4.4) ขบวนการวัฒนธรรมและประเพณี	3.6	19.9	47.7	23.2	5.6
4.5) หลักปฏิบัติทางศาสนา	5.7	26.2	46.1	17.4	4.7
5) ศิลปะ					
5.1) ภาพยนตร์อาเซียน	13.0	36.5	33.2	12.7	4.7
5.2) บทเพลงและดนตรี	8.6	27.8	37.5	19.5	6.6
5.3) นาฏศิลป์และการฟ้อนรำ	13.6	31.9	30.8	17.0	6.7
5.4) งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	13.1	38.1	31.3	13.8	3.7
5.5) สถาปัตยกรรมและโบราณสถาน	12.4	28.9	39.5	14.5	4.7
6) สุขศึกษาและพลศึกษา					
6.1) โรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่	18.6	39.6	31.2	8.7	1.8
6.2) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	11.1	20.9	37.9	24.2	5.9
6.3) สุขอนามัยและการโภชนาการที่ดี	4.2	15.6	46.2	24.7	9.4
6.4) สุขนิสัยและนันทนาการ	8.4	22.0	40.1	23.0	6.5
6.5) กีฬาประจำชาติอาเซียน	13.9	24.7	38.9	16.1	6.3
7) เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา					
7.1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียน	8.0	19.5	40.6	24.4	7.5
7.2) บทเรียนออนไลน์	13.3	24.9	40.1	18.0	3.9
7.3) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	17.6	35.0	35.0	10.5	1.9
7.4) การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม	27.2	33.9	32.2	4.9	1.7
7.5) กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์	9.7	19.4	38.0	22.5	10.5

จากตาราง 2 อธิบายผลของการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจตามสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษาของนักเรียนโรงเรียนชายแดนอาเซียน จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ตามระดับความรู้ความเข้าใจในส่วน 7 สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษานั้นมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมากในสัดส่วนสูงสุดคือ สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา และในประเด็นย่อยๆ ของสาระการเรียนรู้ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมากในสัดส่วนสูงสุดที่ติดกัน มีดังนี้ 1) กลุ่มสาระประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา ได้แก่ ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ร้อยละ 4.8) 2) กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ได้แก่ ประเด็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ (ร้อยละ 5.6) 3) กลุ่มสาระหน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา ได้แก่ ประเด็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 24.2) 4) กลุ่มสาระภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ประเด็นภาษาเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 9.6) 5) กลุ่มสาระศิลปะอาเซียน ได้แก่ ประเด็นนาฏศิลป์และการฟ้อนรำ (ร้อยละ 6.7) 6) กลุ่มสาระสุข

ศึกษาและพลศึกษา ได้แก่ ประเด็นสุขอนามัยและการโภชนาการที่ดี (ร้อยละ 9.4) 7) กลุ่มสาระเทคโนโลยี การศึกษา ได้แก่ ประเด็นจากกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 10.5)

ตาราง 3 แสดงร้อยละของลำดับขั้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติตามสาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้	วิธีการเรียนการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ				
	การตั้งคำถาม	การสืบค้นข้อมูลความรู้	การลงมือสร้างความรู้	สรุปการเรียนรู้และนำเสนอ	เผยแพร่สู่สังคม
1) ประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา	40.96	59.38	22.14	31.14	9.36
2) วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	33.1	52.78	18.42	20.26	6.06
3) หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา	37.26	52.26	25.44	25.94	10.54
4) ภาษาและวรรณกรรม	30.3	55.64	22	22.92	9.06
5) ศิลปะ	22.48	59.34	18.32	18.28	8.58
6) สุขศึกษาและพลศึกษา	31.18	56.86	17.3	17.76	9.92
7) เทคโนโลยีการศึกษา	29.24	57	19.82	16.68	7.06

จากตาราง 3 อธิบายผลของการศึกษาการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (active learning) ตามลำดับขั้นของ 7 สาระความรู้ของหลักสูตรอาเซียนศึกษาของนักเรียนโรงเรียนชายแดนอาเซียน จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่างที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติอันประกอบด้วยลำดับขั้นต่างๆ นั้นโดยภาพรวมของการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติที่มีสัดส่วนที่สูง มีดังนี้ อันดับที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา อันดับที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา และอันดับที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรม ขณะที่ในส่วนของการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษานั้นมีลำดับขั้นของการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในระดับการเผยแพร่สู่สังคมนั้นสูงที่สุด (ร้อยละ 10.54) ขณะที่ระดับการสืบค้นข้อมูลความรู้ด้วยตนเองนั้นมีสัดส่วนสูงที่สุดในทั้ง 7 สาระการเรียนรู้

ตาราง 4 แสดงร้อยละของวิธีการเรียนการสอนกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษากับระดับความรู้ความเข้าใจ

กลุ่มวิชาอาเซียนศึกษา	สัดส่วนของวิธีการเรียนการสอน	ระดับความรู้ความเข้าใจ				
		น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก
การบรรยายในชั้นเรียน	46.5	3.2	11.6	45.1	27.6	12.4
กิจกรรมกลุ่ม	20.9	1.8	10.4	43.1	35	9.7
การถามตอบอภิปราย	6.7	3.1	17.3	49.9	24.2	5.6

กลุ่มวิชาอาเซียนศึกษา	สัดส่วนของ วิธีการเรียนการสอน	ระดับความรู้ความเข้าใจ				
		น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก
การแสดงผลบทบาทสมมติ	5.7	4.8	24.1	43.7	21.5	5.5
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	17.1	3.8	10.8	38.8	36	10.6
การทัศนศึกษา	16.4	23.1	14.2	30.6	22.4	9.7

จากตาราง 4 อธิบายผลของการศึกษาวิธีการเรียนการสอนกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษากับระดับความรู้ความเข้าใจของนักเรียนโรงเรียนชายแดนอาเซียน จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง สัดส่วนของวิธีการเรียนการสอนของโรงเรียนชายแดนอาเซียนในกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษานั้นพบว่า วิธีการสอนแบบการบรรยายในชั้นเรียนมีสัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 46.5) รองลงมาการสอนผ่านกิจกรรมกลุ่ม (ร้อยละ 20.9) และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (ร้อยละ 17.1) ทั้งนี้หากเฉพาะวิธีการสอนเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติเป็นสำคัญนั้นจะพบว่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด (ร้อยละ 10.6) รองลงมากิจกรรมกลุ่มและการทัศนศึกษา (ร้อยละ 9.7) ในสัดส่วนเท่ากัน ตามลำดับ

ในส่วนสื่อและช่องทางการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษานั้นมีทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน ผ่านสื่อการเรียนรู้สำคัญอันได้แก่หนังสือ แบบเรียนออนไลน์และบทความข้อมูล ในส่วนนอกห้องเรียนนั้นมีห้องศูนย์อาเซียนที่มีสื่อการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค มีทั้งกิจกรรมชุมนุมอาเซียน ชุมนุมภาษา การจัดนิทรรศการและบอร์ดประชาสัมพันธ์ ค่ายภาษาอาเซียน (English-Malayu-Chinese camp: EMC camp) ค่ายสองวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ และกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาวิชาการอาเซียน (ASEAN quiz) กิจกรรมแรลลี่สำรวจภูมิปัญญาชาติพันธุ์ กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ รวมถึงการทัศนศึกษากับโรงเรียนในประเทศเพื่อนบ้าน ในส่วนเทคนิควิธีการสอนของครูผู้สอน ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการบรรยายพร้อมสื่อประกอบการบรรยาย (power point) และวิดิทัศน์ความรู้ทั่วไปในภูมิภาคอาเซียน เพื่อการปูพื้นฐานความเข้าใจและนำเข้าสู่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น บทบาทของผู้เรียนต่อการตั้งโจทย์และนำไปสู่การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมได้วาทีเพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์ในชั้นเรียน และการพัฒนาโครงงานอาเซียนซึ่งช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ดี ครูผู้สอนจะเน้นบทบาทผู้นำกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (coaching) การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมุ่งเน้นการสร้างสำนึกความเป็นอาเซียนด้วยการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นแล้วจะนำส่งให้นักเรียนออกไปค้นคว้าด้วยตนเอง

ตาราง 5 แสดงร้อยละของระดับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

ทักษะการเรียนรู้	ระดับการพัฒนาทักษะของผู้เรียน				
	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก
ทักษะการคิดวิเคราะห์	3.27	14.8	53.17	23.62	5.17
ทักษะความคิดสร้างสรรค์	5.7	20.02	50.12	20.7	3.47
ทักษะความเป็นพลเมืองโลก	2.85	14.12	42.07	28.17	12.77
ทักษะการทำงานเป็นทีม	2.4	12.3	44.72	31.35	9.27
ทักษะความสามารถในการสื่อสาร	4.27	18.8	44.45	24.05	8.4
ทักษะความสามารถด้านเทคโนโลยี	8.37	18.52	38.62	24.5	9.95
ทักษะการใช้ชีวิต	6.87	18.55	44.07	23.85	6.65

จากตาราง 5 อธิบายผลของระดับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนตามทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรอาเซียนศึกษาของนักเรียนโรงเรียนชายแดนอาเซียน จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง มีระดับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนตามทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ในทั้ง 7 ทักษะสำคัญดังนี้ ทักษะความเป็นพลเมืองโลกมีระดับการพัฒนาทักษะมากที่สุด (ร้อยละ 12.77) รองลงมาทักษะความสามารถด้านเทคโนโลยี (ร้อยละ 9.95) ทักษะการทำงานเป็นทีม (ร้อยละ 9.27) และทักษะความสามารถในการสื่อสาร (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ

การประเมินผลภายใต้แนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st century skills) จากทั้งในส่วน of ครูผู้สอนและผู้เรียนนั้นมีข้อสรุปที่สำคัญ ดังนี้ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ ในส่วนของการสอนแบบสรุปเป็นผังความคิด (mind mapping) เชื่อมโยงคำสำคัญ (keywords) นั้นช่วยเสริมสร้างกระบวนการความคิดเชิงตรรกะของเหตุและผล 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ได้มาจากกิจกรรมโครงการการเรียนรู้ที่มีการระดมความคิดร่วมกันนั้นได้ช่วยให้เกิดกระบวนการต่อยอดความคิดและพัฒนาการคิดเชิงสร้างสรรค์จากการศึกษาค้นคว้าที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น 3) ทักษะความเป็นพลเมืองโลก ได้มาจากการเรียนการสอนที่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนทางความคิดในประเด็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และหลักการประชาธิปไตย 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม ได้มาจากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการผ่านโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการแบ่งงานและแบ่งหน้าที่ การสร้างความไว้วางใจกันผ่านกระบวนการปรึกษาหารือ และการยอมรับบทบาทของผู้นำ 5) ทักษะความสามารถในการสื่อสาร ได้มาจากกิจกรรมการนำเสนอหน้าชั้นเรียนซึ่งได้ช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 6) ทักษะความสามารถด้านเทคโนโลยี ได้มาจากการเรียนรู้บนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการฝึกการค้นคว้าทั้งข้อมูลเว็บไซต์ บทเรียนออนไลน์ แอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือต่างๆ เพื่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 7) ทักษะการใช้ชีวิต ได้มาจากการเรียนรู้อาเซียนศึกษาซึ่งนั้นได้เสริมสร้างทักษะการติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อการรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของพลเมืองอาเซียน

อภิปรายผลการวิจัย

การเรียนการสอนอาเซียนศึกษาภายใต้การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียนพร้อมกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนชายแดนอาเซียน ตามกรอบคิดที่สำคัญของหลักสูตรแกนกลางอาเซียน ฉบับปี พ.ศ. 2557 ซึ่งประกอบด้วย 1) การเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์และความหลากหลายอันจะก่อให้เกิดอัตลักษณ์แห่งชาวอาเซียนร่วมกันมากขึ้น ผ่านการเรียนการสอนผ่านวิชาประวัติศาสตร์ในหลายมิติทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศิลปะและภาษาที่หลากหลาย 2) การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น ด้วยกรอบเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นชุมชนท้องถิ่นและการเชื่อมโยงภูมิภาคกับบริบทโลกยุคโลกาภิวัตน์ 3) การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม อันจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม 4) การมีพันธกิจร่วมกันเพื่อบรรลุที่ยั่งยืนภายใต้กรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (OBEC, 2014B, p. 6) และตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2555 - 2558) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก จุดเน้นข้อที่ 8 “นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุวัฒนธรรม (ASEAN community)” (OBEC, 2014A, p. 3) นำมาซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงสาระประชาคมอาเซียนซึ่งถูกบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยการเปิดสอนวิชาอาเซียนเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ซึ่งกำหนดให้เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม พร้อมกับเน้นส่งเสริมการจัดทำสื่อพหุวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ภาษาต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนและพหุวัฒนธรรมพื้นถิ่นซึ่งถือเป็นการส่งเสริมเรียนรู้ที่สำคัญ (OBEC, 2011, pp. iv-xxi)

ภายใต้กระแสการกระจายอำนาจเชิงนโยบายทางการศึกษาที่ซึ่งเป็นผลมาจากยุคหลังมาตรฐานนิยม (post-standardisation) (Hargreaves, 2008, pp. 15-33) นั้นนำมาสู่กรอบคิดใหม่ของกระบวนการเรียนการสอนเชิงบูรณาการความรู้ท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ดีผ่านการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรเชิงพื้นที่ (area-based curriculum) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจบริบทชุมชนท้องถิ่น (Evans & Savage, 2015, pp. 1-8) และเช่นเดียวกันกับโรงเรียนชายแดนอาเซียนที่อาศัยบริบทของชุมชนชายแดนซึ่งเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยพหุวัฒนธรรมศึกษา (multicultural education) ที่ซึ่งถือเป็นแนวทางที่สำคัญ อันสอดคล้องกับทัศนะของ Thongjaron (2012, pp. 3-10) ที่ว่ากระบวนการเรียนรู้สู่สังคมใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 นั้นต้องอาศัยฐานความรู้ทั้งในมิติสหวิทยาการและสหวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับบริบทใหม่ภายใต้ประชาคมอาเซียน

ขณะที่นัยสำคัญของความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์นั้นว่าการบูรณาการความรู้ในแต่ละท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน อันรวมถึงความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันนั้นถือเป็นชุดความรู้อาเซียนที่สำคัญซึ่งได้มาจากการปรากฏการณ์ของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและภาษา (Arphattananano, 2015, pp. 17-32) ความเป็นเพื่อนบ้านนั้นสามารถเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (multicultural education) ที่ซึ่งอธิบายถึงความเกี่ยวข้องกันทางสังคมสู่การยอมรับอัตลักษณ์ที่ต่างกันและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ (Sungton, 2014, pp. 94-103) ซึ่งแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ในสถานศึกษานั้น Banks (2013, pp. 4-17) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ ดังนี้ 1) การบูรณาการเนื้อหา 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) การลดอคติ 4) การสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกัน และ 5) การส่งเสริมวัฒนธรรมของโรงเรียน ซึ่งจากการศึกษาด้านแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนชายแดนอาเซียนทั้ง 4 แห่ง นั้นพบว่าด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ได้อาศัยประสบการณ์จริง จากทุกๆ เรื่องราวชีวิตของชุมชนชายแดนที่นักเรียนให้ความสนใจทั้ง 1) ประวัติศาสตร์ชุมชนชายแดน 2) วัฒนธรรมและประเพณีชายแดน 3) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ 4) ลักษณะทางประชากร 5) ตลาดการค้าชายแดน 6) สถานที่ท่องเที่ยวชายแดน 7) กลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น 8) ภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น เหล่านี้ได้นำมาสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่ซึ่งมีภูมิหลังเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเองมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ได้เริ่มต้นขึ้นบนความเป็นเพื่อนบ้านผ่านบริบทชุมชนชายแดนที่เต็มไปด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คน ทั้งการเดินทางค้าขายและการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน พร้อมทั้งความสัมพันธ์ของเครือญาติผ่านเรื่องราวคำบอกเล่าจากพ่อแม่ ปู่ย่านั้นได้ช่วยก่อเกี่ยวผู้คนไว้ด้วยกันและไว้ซึ่งพรมแดน สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย (RILCA, 2017, p. 225) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่กล่าวเน้นย้ำถึงต้นทุนเชิงพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศไทยทั้ง 10 แห่งซึ่งว่าด้วย ต้นทุนด้านภาษา วัฒนธรรม สายสัมพันธ์และประวัติศาสตร์ ซึ่งแฝงอยู่ในพื้นที่และย่อมเล็งเห็นถึงศักยภาพทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

หลักสูตรแกนกลางอาเซียนเน้นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่ผสมผสานและบูรณาการข้ามรายวิชา เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดที่คงทน (enduring concepts) (Chanbanchong, 2013, p. 112) นั้นจะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ตามแบบคิดหลักสูตรแกนกลางอาเซียนไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันซึ่งได้กำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ด้วยหลักการประเมิน 6 ระดับ ของ Wiggins and McTighe (2005, p. 84) ซึ่งประกอบด้วย 1) การอธิบาย 2) การแปลความ 3) การประยุกต์ใช้ 4) การแสดงมุมมอง 5) การเข้าใจผู้อื่น และ 6) ความรู้จักตนเอง นั้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) และทักษะการแก้ปัญหา (problem-solving skills) ในกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ให้มากยิ่งขึ้น กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เน้นการทำงานเป็นทีมที่มีการระดมความคิดเห็นและฝึกกระบวนการคิดร่วมกันนั้นช่วยพัฒนากระบวนการความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ขณะที่การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติตั้งแต่การตั้งโจทย์และนำไปสู่การค้นคว้าด้วยตนเองนั้นจะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง และภายใต้บริบทเชิงพื้นที่และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ นั้นได้ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural skills) ที่มีร่วมกันผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนชนชาติอื่นๆ ซึ่งนั้นจะช่วยบ่มเพาะการเคารพต่อคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ซึ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีหลากหลายอันถือเป็นทักษะที่สำคัญต่อความเป็นพลเมืองอาเซียน

ภายใต้แนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st century skills) บทบาทของโรงเรียนชายแดนได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะชีวิตสังคมจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ชีวิต กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการภายในชุมชนนำสู่การสร้างแรงบันดาลใจทั้งกับครูผู้สอนและนักเรียน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ช่วย

แบ่งปันและมีส่วนร่วมทางสังคม การมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ตึ้นนั้นจะยิ่งช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และในส่วนของบทบาทครูผู้สอนตามศตวรรษที่ 21 (21st century educator) นั้นก็เล็งเห็นได้ถึงการปรับบทบาทของครูผู้สอนที่มุ่งไปสู่ผู้สื่อสารที่คล่องแคล่วในการใช้สื่อเทคโนโลยี พร้อมปรับรูปแบบจากการเรียนแบบสั่งสอน (การเรียนรู้แบบขงจื้อ) ไปสู่แนวทางที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น และถือเป็นการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ดีซึ่งเกิดจากกระบวนการสอนในชั้นเรียนแต่สามารถนำส่งผู้เรียนสู่การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ (Alexander, 2008, p. 141) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Benjathachaporn (2014, p. 5) ที่พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นมุ่งเน้นแนวทางการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนและข้อมูลชุมชนเพื่อการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

จากแนวทางที่สำคัญของโรงเรียนชายแดนอาเซียนทั้ง 4 แห่งที่ได้ดำเนินการคือการปรับบทบาทของครูผู้สอนไปสู่การเป็นผู้สร้างหลักสูตร (curriculum makers) อันสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนที่จะมีการบูรณาการความคิดสู่เนื้อหาความรู้แบบสหวิทยาการซึ่งถือเป็นความก้าวหน้าในเชิงครุศาสตร์เมื่อบทบาทครูผู้สอนนั้นคือผู้สร้างหลักสูตร พร้อมกับลำดับขั้นของความก้าวหน้าในเชิงกระบวนการสร้างการเรียนรู้เมื่อครูผู้สอนนั้นสามารถพัฒนาการสอนผ่านกระบวนการหลักสูตรเชิงพื้นที่ (area-based curriculum) ซึ่งนั้นได้ช่วยเปิดพื้นที่ของการสำรวจท้องถิ่นและสร้างความเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ (Facer, 2014, p. 3) ทั้งนี้ความเข้าใจต่อการพัฒนาหลักสูตรจะส่งเสริมให้ครูผู้สอนที่มีพื้นฐานของวิชาทั้งในเชิงมรดกทางความคิดและประวัติศาสตร์ความเป็นมา ซึ่งจะถูกส่งต่อสู่การสร้างมโนภาพทางความคิดแก่ผู้เรียน (Jephcote & Davies, 2007, p. 208) ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนชายแดนอาเซียนทั้ง 4 แห่งนั้นมีสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lagat (2017, p. 86) ที่กล่าวถึงวิถีวิทยาการสอนผ่านหลักสูตรทักษะชีวิตศึกษา (life skills education: LSE) ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยทักษะชีวิตดังกล่าวจะเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบทั้งเชิงจิตวิทยาและมิติทางสังคมซึ่งผ่านกระบวนการหล่อหลอมขึ้นด้วยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมแห่งนั้นๆ อันสำคัญต่อการเสริมสร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทร (social warmth) ซึ่งส่วนนี้สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของผู้คนในประชาคมอาเซียน

การเรียนการสอนอาเซียนศึกษาของโรงเรียนชายแดนอาเซียนนั้นยังสอดคล้องกับแนวทางของศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO INNOTECH, 2008, pp. 74-80) ที่ได้วางกรอบมาตรฐานเชิงภูมิภาคต่อรูปแบบการสอนของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งทางด้านความรู้ ทักษะการสอน คุณลักษณะของผู้สอน มาตรฐานเชิงคุณธรรมและจริยธรรม และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (lifelong learning) ซึ่งบทบาทครูผู้สอนในแต่ละพื้นที่จึงสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการเรียนรู้ อันสอดคล้องกับแนวทางการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) ทั้งทางด้านความรู้ คุณธรรม และ กระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญ (OBEC, 2011, pp. 47)

การสนับสนุนหลักสูตรที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centric curriculum) นั้นเพื่อมุ่งเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานความสามารถทางปัญญาและภูมิปัญญา ด้วยองค์ประกอบสำคัญ 1) มาตรฐานของศตวรรษที่ 21 (21st century standards) ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาความรู้และความเชี่ยวชาญอย่างลึกซึ้งด้วยการสร้างความรู้เชิงข้ามสาขาวิชาหรือที่เรียกว่าเป็นแบบสหวิทยาการ 2) หลักสูตรและการสอนทักษะของครูผู้สอนที่มีการประยุกต์ทักษะการเรียนรู้ร่วมกับการบูรณาการทรัพยากรความรู้จากชุมชนท้องถิ่นนั้นจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การส่งเสริมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้จะนำไปสู่กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (design thinking) อันเป็นรากฐานการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการถือเป็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งของโรงเรียนชายแดนอาเซียน ด้วยการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project based learning: PBL) นั่นถือเป็นหลักการเรียนรู้แบบหยั่งลึก (deeper-learning) และศาสตร์การสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (student- centred pedagogies) รวมถึงแนวคิดการฝึกปฏิบัติการเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะสำคัญที่จะช่วยต่อยอดสู่การพัฒนาความเชี่ยวชาญเชิงวิชาชีพได้ในอนาคต

การเรียนการสอนของโรงเรียนชายแดนอาเซียดังกล่าวนี้สอดคล้องแนวทางการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้บริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO INNOTECH, 2010, pp. 8-13) ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้ 1) การส่งเสริมทักษะพื้นฐานการศึกษาทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับชุมชน 2) สาระการเรียนรู้ในระบบการศึกษานั้นต้องสร้างความรู้ ทักษะและค่านิยมแห่งวิถีชีวิตที่ยั่งยืนซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมกับสังคมประชาธิปไตย 3) การเสริมสร้างความตระหนักรู้เชิงสาธารณะเพื่อการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองอันสำคัญต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ 4) การเรียนการสอนสังคมศึกษานั้นต้องเป็นการศึกษาเชิงบูรณาการทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในลักษณะของพหุวิทยาการ (multi-disciplinary) รวมถึงศักยภาพของโรงเรียนชายแดนอาเซียนต่อการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) อันเริ่มต้นตั้งแต่ 1) การพัฒนาหลักสูตรที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน การเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเพื่อความเข้าใจอันดีสู่ความร่วมมือในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความขัดแย้ง 2) การพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนให้มีสมรรถนะในด้านต่างๆ ทั้งการคิดเชิงวิเคราะห์ มองสูอนาคตที่พึงประสงค์ร่วมกัน การยอมรับในวิถีการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ที่เท่าทันต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของโลก และ 3) มิติความยั่งยืนที่สะท้อนถึงโอกาสทางการศึกษา การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งนั้นจะช่วยย่นหยัดในคุณค่าแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และอัตลักษณ์ของตนเอง (Ngourungsi, 2016, pp. 16-18)

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างประชาคมอาเซียนนั้นสามารถย้อนทบทวนจากกรอบคิดที่สำคัญๆ ที่เติบโตขึ้นมาพร้อมๆ กับพัฒนาการของสหภาพยุโรป ตามที่ Cannon (2005, pp. 3-22) ได้ศึกษาไว้ถึง

แนวทางการกระจายขอบเขตของความสัมพันธ์ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับกระบวนการภูมิภาคนิยม การปลูกฝังความหมายใหม่และความสำคัญในเชิงการพึ่งพาซึ่งกันและกันนั้นสะท้อนผ่านปรากฏการณ์เชิงเครือข่ายสหภาพยุโรป (Eurocratic) ด้วยบทบาทนำของภาคส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเครือข่ายข้ามพรมแดนภายใต้กรอบภูมิภาคนิยมของสหภาพยุโรปซึ่งถือเป็นบทเรียนที่ดีต่อกระบวนการสร้างการเรียนรู้อาเซียนศึกษาอันเพื่อที่จะเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ ทักษะและค่านิยมเพื่อมุ่งไปสู่ความยั่งยืน ด้วยข้อท้าทายของประชาคมอาเซียนที่มีร่วมกันในการที่จะขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ความภราดรภาพย่อมก่อให้เกิดขึ้นจากจิตสำนึกแห่งการเคารพ รัก ยอมรับนับถือและเชื่อมั่นในความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน และสุดท้ายแล้วการได้เรียนรู้เพื่อนบ้านด้วยความปรารถนาจะช่วยเปิดกว้างการรับรู้และความเข้าใจแก่เยาวชนวัยเรียนเพื่อที่จะมุ่งมั่นสู่พลเมืองชาวอาเซียนที่มีอนาคตร่วมกัน อันจะเสริมส่งบูรณาภาพแห่งภูมิภาคที่มั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียนนั้นได้กลายเป็นกรอบคิดใหม่ที่สำคัญต่อการนิภาพประชาคมอาเซียนที่มีร่วมกันและจากกรณีศึกษาวิจัยของโรงเรียนชายแดนทั้ง 4 แห่งนั้นได้เล็งเห็นถึงสาระความรู้เกี่ยวกับชายแดนศึกษา เพื่อนบ้านศึกษาอันช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อาเซียนศึกษาได้ดียิ่งขึ้น จึงเห็นเหมาะสมที่จะนำเอาความรู้ในเชิงท้องถิ่นชายแดนมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนอาเซียนศึกษาสำหรับการศึกษาของประเทศไทย

2. การวิจัยครั้งนี้ได้กล่าวอภิปรายไว้ถึงการพัฒนาหลักสูตรเชิงพื้นที่ (area-based curriculum) ที่มีส่วนต่อการบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางอาเซียน จึงใคร่มีข้อเสนอแนะต่องานวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาเชิงพื้นที่ (area-based education) ที่เน้นการเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับชุมชนและการพัฒนาศักยภาพครูเชิงพื้นที่ อันสำคัญต่อแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาสำหรับโรงเรียนชายแดนอาเซียน” โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2558

References

- Alexander, R. J. (2008). *Essays on pedagogy*. London: Routledge.
- Arphattanano, T. (2015). *How does the current wave of globalization affect Thailand's curriculum? Teaching social studies under AEC and ASEAN Community*. Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University.
- ASEAN Secretariat. (2012). *ASEAN curriculum sourcebook*. USAID (United States Agency for International Development).
- Banks, J. A. (2013). *An introduction to multicultural education*. Boston, MA: Pearson Education.
- Benjathatchaporn, J. (2014). A study of the academic administration of basic education schools under the office of primary. *E. SWU Educational Administration Journal*, 11(20), 1-14. [in Thai]
- Cannon, M. (2005). *Cross-border regionalism co-operative Europeanisation or Competitive Globalization*. World Society Focus Paper Series, A series edited by the World Society Foundation.
- Chanbanchong, C. (2013). A guide to ASEAN studies for upper elementary level from ASEAN Curriculum Sourcebook, 2012. *Journal of Education Naresuan University*, 15(2), 108-123. [in Thai]
- Department of ASEAN Affairs, Ministry of Foreign Affairs. (2016). *The 47th meeting of the ASEAN Committee on culture and information – ASEAN-COCI, Hanoi, Vietnam*. Retrieved January 21, 2016, from <http://www.mfa.go.th/asean/th/asean-media-center> [in Thai]
- ECOSOC (United Nations Economic and Social Council). (2016). *Report of the inter-agency and expert group on sustainable development goal indicators*. Retrieved June 22, 2018, from <https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents/2016-2-SDGs-Rev1-E.pdf>
- Evans, W., & Savage, J. (2015). *Developing a local curriculum: Using your locality to inspire teaching and learning*. New York: Routledge.
- Facer, K. (2014). *Towards an area-based curriculum: Insights and directions from the research*. Retrieved March 30, 2016, from www.thersa.org/_data/assets/pdf_file/0009/286983/116821106-Manchester-Curriculum-Report-FINAL.pdf

- Hargreaves, A. (2008). *The coming of post-standardisation: Three weddings and a funeral*. In Sugrue, C. (Ed.), *The Future of Educational Change: International Perspectives* (pp. 15-33). London: Routledge.
- Jephcote, M., & Davies, B. (2007). School subjects, subject communities and curriculum change: The social construction of economics in the school curriculum. *Cambridge Journal of Education*, 37(2), 207-227.
- Lagat, G. (2017). Life skills education curriculum implementation: Appropriateness of teaching methodologies used by secondary school teachers in Uasin Gishu County, Kenya. *International Journal of Education, Learning and Development*, 5(4), 86-95.
- Ngourungsi, K. (2016). Education for Sustainable Development (ESD). *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 13-18. [in Thai]
- OBEC (Office of the Basic Education Commission). (2011). *Guidelines for learning management to ASEAN community on secondary school*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. [in Thai]
- OBEC (Office of the Basic Education Commission). (2014A). *Introducing ASEAN curriculum sourcebook*. Bangkok: National Office of Buddhism. [in Thai]
- OBEC (Office of the Basic Education Commission). (2014B). *Handbook of ASEAN studies (ASEAN curriculum sourcebook)*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. [in Thai]
- RILCA (Research Institute for Languages and Cultures of Asia). (2017). *Development of educational management in special economic development zone*. Bangkok: Office of the Education Council. [in Thai]
- SEAMEO INNOTECH (SEAMEO Regional Centre for Educational Innovation and Technology). (2008). *Teaching competency standards in Southeast Asian Countries: Eleven country audit*. Regional Center for Education Innovation and Technology. Quezon City: Philippines.
- SEAMEO INNOTECH (SEAMEO Regional Centre for Educational Innovation and Technology). (2010). *Integrating education for sustainable development into secondary education social studies curriculum in Southeast Asia: A toolkit for educators, curriculum developers, and ESD advocates*. Regional Center for Education Innovation and Technology. Quezon City: Philippines.

- Sungdong, A. (2014). Perspectives of public school administrators in the three southern border provinces on multiculturalism and multicultural education. *Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 20(3), 89-112. [in Thai]
- Thongjaron, V. (2012). Research on social and culture for empowering ASEAN community. *Journal of Research and Curriculum Development*, 2(2), 3-10. [in Thai]
- The Singapore Teachers' Union. (2012). *Enhancing quality education towards the realization of ASEAN Community 2015*. The 27th ASEAN Council Teacher (ACT) Convention (pp.1-14), 24th-28th February 2012 Rizqun Internation Hotel, Gadong, Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam.
- TU-RAC (Thammasat University Research and Consultancy Institute). (2016). *The approaching development of Thai education in ASEAN community*. Bangkok: Office of the Education Council. [in Thai]
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2014). *UNESCO World Conference on education for sustainable development conference report by the general rapporteur*. Retrieved June 21, 2018, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002328/232888E.pdf>
- USAID (United States Agency for International Development). (2009). *ASEAN curriculum assessment: Project report*. (East West Center, Nathan Associates).
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. United States: Association for Supervision & Curriculum Development.